

Asia: VN/25733/2021

Luonnos Suomen digitaaliseksi kompassiksi

1. Kompassin tarkoitus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kainuun liitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Suomen digitaaliseksi kompassiksi.

Mielestämme Suomen digitaalisen kompassin tavoitteet ovat erittäin kunnianhimoisia ja kannatettavia. Tavoitteisiin pääsy edellyttää riittävän laajaa sidosryhmäyhteistyötä ja sen organisointia, monien toimijoiden mukaan ottamista, riittävän konkreettisten toimien ja toteutuksen suunnittelua ja koordinointia sekä riittävien resurssien varmistamista. Toteutus tulee vaatimaan laajaa poikkisektorista yhteistyötä mihin Suomen on tavoitteisiin päästäkseen ja kehitystä eteenpäin ruokkivaan tulokseen päästäkseen pyrittävä ja kyettävä.

Digikompassi on hyvä digihankkeiden priorisoinnin ja kohdentamisen väline. Digisalkku, jolla kootaan yhteinen, säännöllisesti päivitettävä tilannekuva priorisoiduista digihankkeista Suomessa on hyvä työkalu jatkotyöhön, vision ja tavoitteiden toteutukseen, kunhan jatkotyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Digitalisaatiohankkeisiin käytettävissä olevasta EU:n ja kansallisista rahoitusinstrumenteista olisi hyvä saada tietoa digikompassissa määriteltyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteyteen kootusti. Tietoa digitalisaatiotoimien, niihin käytetystä rahoituksesta, kehittämistoimista tuloksineen ja vaikutuksineen tulisi saada jatkossa helpommin löydettäväksi ja toimijoiden hyödynnettäväksi.

Maakunnat ja kunnat tulisi huomioida jatkotyössä määrittelyvaihetta paremmin. Kuntien ja alueiden toimijoiden, esim. järjestöjen Innostaminen ja motivointi tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävään toimintaan ei onnistu ilman, että ne ovat vahvasti mukana digikompassin toteutuksen suunnittelussa ja niillä on riittävät resurssit toimia. Poikkihallinnollista tarkastelua eri rahoitusten esim. valtion tukien käyttökohteiden ja niiden tulosten seurannan suhteen on hyvä tehdä entistä tiiviimmin ja tietoa saada kootusti toimijoiden käyttöön.

2. Haasteet ja mahdollisuudet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen haasteet ja mahdollisuudet on digikompassityössä tunnistettu ja luonnoksessa kuvattu hyvin. Digikehityksessä mukana pysyminen, sen lisäarvon tunnistaminen ja menestyminen eri sektoreilla vaatii pitkäjänteistä, johdonmukaista ja ennakoivaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Mukana tullee olla niin julkiset, yksityiset kuin kolmannen sektorin toimijat hyvällä roolituksella ja resurssien tehokkaalla käytöllä.

Digipalvelujen kehittämistä, käyttöönottoa ja käyttöä motivoi niiden helppokäyttöisyys ja niiden tuoma lisäarvo. Vaikka yhteiskunnan toimintojen ja teollisen tuotannon prosessien digitalisointi työllistää ja luo työpaikkoja itsessään, tärkeintä ja merkittävintä on niiden yksilöille, yhteisöille ja koko yhteiskunnalle tuoma lisäarvo. Tätä lisäarvoa ja hyötyjä, kuten palvelun järjestäjille koituvia säästöjä ja palvelujen laajempaa vaikuttavuutta tulisi arvioida aiempaa systemaattisemmin ja viestiä tuloksista.

Digitalisaation yksi merkittävä heikkous Suomessa on nopeiden kiinteiden laajakaistayhteyksien kattavuuden puutteet ja toimintavarmojen yhteyksien saatavuus kautta maan. Kansallinen ja EU:n tavoite gigaiseksi päivitettävissä olevan 100 Mbit/s yhteyden saatavuudesta jokaiselle kotitaloudelle vuoteen 2030 mennessä ja vaatii johdonmukaisia ja ripeitä toimenpiteitä. Ilman niitä ja julkista tukea jäävät tavoitteet toteutumatta ja markkinaehtoisen rakentamisen ulkopuoliset alueet vaille kehityksen edellyttämiä yhteyksiä.

3. Tavoitteet

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Osaamisen tavoitteet ovat erittäin kannatettavia ja niiden toteutumiseen tulee johdonmukaisella ja ennakoivalla kaikkien yhteiskuntamme sektoreiden toimijoiden keskinäisellä yhteistyöllä pyrkiä. Osaaminen yksi peruspilari digitaalisuuden turvalliselle kehittämiselle ja digitaalisuuden tuoman lisäarvon hyödyntämiseksi.

Osaaminen ja digitaalisten taitojen omaksuminen, taitojen päivittäminen sekä yrityksissä uusien teknologioiden käyttöönotto, toimintaprosessien ja palvelujen digitalisointi ovat merkittävässä roolissa yhteiskuntamme kehittymisessä. Näitä osa-alueita kompassissa on käsitelty kattavasti. Silti koululaisten ja myöhemmin työntekijöiden kouluttautumiselle ja jatkuvalla oppimiselle sekä valmentautumiselle digitaaloissa (mm. medialukutaito) tulisi antaa vieläkin laajempi huomio, tehdä tilaa ja antaa mahdollisuudet varautua tuleviinkin (mm. tietoturva) haasteisiin ja ughiin.

Kansalaisen hyvät digitaidot ja eri palvelujen kehittäjien ymmärrys taustalla olevista prosesseista sekä käyttäjien tarpeista ovat merkittävässä roolissa digitaalisten palvelujen käyttöönoton onnistumisessa. Digitaalisten palveluiden käytössä monipuolinen, koordinoitu ja laadukas digituen tarjonta erilaisissa elämäntilanteissa oleville henkilöille on tärkeä osa onnistunutta yhteiskunnan digitalisaatiota. Digitukea tarjoavien, lukuisten eri tahojen, kuten järjestöt, hankkeet, kunnat, yritykset ja eri viranomaiset, välinen yhteistyö ja sen koordinointi on välttämätöntä. Tämä helpottaisi digituen löydettävyyttä ja helpottaisiin digitukea antavien tahojen valmentamisen ja sitä kautta osaamisen vahvistamista. Digituen toimijoiden välisen yhteistyön, digituen kehittäminen sekä digituen helppo löydettävyys tulisi varmistaa jatkossa. Digituen pysyvä rahoitus, toiminnan koordinointiin ja kehittäminen olisi vaikuttavinta tehdä alueille. Samalla tulisi turvata, suoraan tuen tarvisijoiden ja saajien hyödyksi koitua, digituen antajien toiminnan resurssointi pitkäjänteisemmän valtion tuen ja rahoituksen avulla.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Digikompassin yleisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta on ratkaisevan tärkeää, että niihin tähtäävän toiminnan edellyttämä perusta ja infra on kattava ja luotettavassa kunnossa. Kiinteiden tietoliikenneyhteyksien, jotka ovat tietoliikenteen perusta, toteutuksessa Suomessa on jääty jälkeen verrattuna useaan muuhun kehittyneeseen maahan Euroopassa.

Nykyinen valokuituverkkojen rahoitusmalli, jossa etenkin valokuituinvestointeihin vaaditaan myös korkeita kuntarahaosuuksia, ei ole toimiva ja sotii kansalaisten yhdenvertaisuuden periaatteita vastaan. Suomen ei tule arkailla käyttää tietoliikenteellisen perusinfran parantamiseen varattuja RRF-elvytysvaroja vaan nopealla aikataululla hyödyntää ne valokuituinfran kuntoon saattamiseksi siellä, missä sille tavoitteiden saavuttamiseksi on edelleen kipeästi tarvetta, mutta ei markkinaehtoisesti toteutuksen mahdollisuuksia. Asetetut tavoitteet (Kaikilla suomalaisilla kotitalouksilla ja yrityksillä on mahdollisuus gigabitin tietoliikenneyhteyteen ja 5G-verkko kattaa koko väestön vuonna 2030) ovat kovat eikä niihin päästä, ellei kiinteiden yhteyksien rakentaminen edisty aiemman vuosikymmenen rakentamisohjelmaa ripeämmin. Nyt ulottuvilla (ja kiireellisellä aikataululla sidottavissa) olevat mahdollisuudet tulee käyttää viivyttämättä.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Tavoitteet on hyvin määritelty ja hyvin kuvattu. Yritykset eivät tule pärjäämään ilman monipuolista TKI-toimintaa eikä ilman Suomea laajempia markkinoita, joille pääsy edellyttää uusien teknologioiden ja digitaalisuuden keinojen käyttöönottoa ja uusien toimintatapojen omaksumista. Tutkitun tiedon hyödyntämiseen, datatalouden arvonluontiin tulee liiketoiminnan kehittämisessä satsata entistä enemmän.

Mikäli Suomeen halutaan lisää datakeskusinvestointeja, tulee Suomea markkinoida nykyistä tehokkaammin datakeskusten sijoittumisen maana ja tuoda alueiden potentiaalisia energiatehokkaita lokaatioita näkyvämmiin esiin. Suomen vahvuuksia ja mahdollisuuksia

supertietokone- ja data-analytiikkapalvelujen tarjoajana tulee viedä maailmalle nykyistä vahvemmin resurssein Business Finlandin ja alueiden kanssa yhteistyössä.

Suomen sisäiset ja ulospäin suuntautuvat runkoyhteydet olla kunnossa, kapasiteetiltaan riittävät ja niitä tulee myös täydentää operaattoreiden ja julkisen tahon yhteistyöllä.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

-

4. Avaintulokset

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Digituen toteuttaminen helposti löydettävissä olevina ja lähestyttävänä palveluina, aidosti lähellä asiakkaita ja tuen tarvitsijoita, on olennaista tavoitteiden saavuttamisen suhteen. Kaikille suunnattuja ja digituen antajien taitojen ja osaamisen varmistamiseksi valtakunnallinen kehittämistoiminta ja palvelut ovat hyvä järjestely. Digituen koordinoinnin järjestäminen on kannustavampaa alueellisesti hoidettuna. Digituen antajien resurssit on turvattava.

Digitaaliset perustaitojen varmistaminen kaikille kansalaisille ei tule koskaan täysin onnistumaan. Niille, joille digitaalisten palvelujen käyttö on täysin mahdotonta, tulee kehittää toimivat järjestelyt esim. toisen puolesta asioinnin kautta. Turvallisia ja byrokralialtaan siedettävät keinot ovat löydettävissä avointen ehdotusten ja kokeilujen kautta.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Avaintuloksissa tulisi näkyä selvästi ratkaisuna myös valokuituyhteydet. Kainuun liitto pitää erittäin tärkeinä kaikkia toimenpiteitä, joilla voidaan edistää luotettavien, suojattujen, tasalaatuisten ja huippunopeiden tietoyhteyksien toteutumista kaikkialle Suomeen. Huoltovarmuuden kannalta valokuituyhteys on turvallisin vaihtoehto ja siten osa vahvaa kriittistä infrastruktuuria.

Vaikka Suomi sijoittuukin mobiiliverkkojen kattavuuden ja käytön kansainvälisessä vertailussa hyvin, ei tilanne kiinteiden tietoliikenneyhteyksien kohdalla ole lopullisten tavoitteiden kannalta mairitteleva tai kehitystä varmistava. Valokuituverkot eivät kata vielä läheskään koko maata. Liian monella alueella toimitaan pelkkien mobiiliyhteyksien varassa. Mobiilidatassa nimellisoikeudet eivät toteudu juurikaan luvattun mukaan ja ongelmana ovat nopeuden ja viiveen vaihtelut. Yhteyksien luotettavuuteen vaikuttavat liian monet tekijät. Lisääntyvä taajuuskapasiteetti taajamissa parantaa 5G -yhteyksiä sekä verkkojen suorituskykyä, mutta 5G -yhteyksillä, lupauksista huolimatta, ei mitä todennäköisemmin tulla takaamaan kovinkaan pian, jos koskaan, haja-asutusalueiden huippunopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuutta. Itärajan tuntumassa on kuitenkin leveä vyöhyke, minne mobiiliverkkojen rakentaminen on rajoitettua ja valokuitu on toimintavarmin tietoliikenneyhteyksien takaaja.

Valokuituyhteydet ovat varmin ja luotettavin tiedonsiirtoväylä suurten datamäärien siirtoon, siksi toimijoiden yhdessä tulee edistää kaikkien Suomen alueiden datatalouden kehittymistä ja investointeja (esim. datakeskusten sijoittuminen ja datapalvelujen kehittäminen) edistäviä datan liikkuvuuden turvaavien valtaväylien rakentamista, esim. Euroopan ja Aasian yhdistävä Luoteisväylän datakaapeli.

Haja-asutusalueiden tietoliikenneyhteyksien merkitys on merkittävästi kasvanut etä- ja monipaikkaisen työskentelyn takia ja maaseutualueiden merkitys korostunut muutenkin viimeaikaisten kriisien myötä. Markkinaehtoinen rakentaminen ei ole kannattavaa harvaan asutuilla alueilla, joten nyt käytävissä olevat tuet maaseudun valokuiturakentamisen edistämiseen olisi käytettävä ilman kansalliselle tasolle aseteltuja esteitä. Näin saataisiin varmistettua harvaan asutun maaseudun vetovoiman kasvu ja pidettyä koko Suomi asuttuna.

Kuntaosuudet poistamalla nykyisen laajakaistarakentamisen ohjelman ehdoista olisi ehdottoman tehokas ratkaisu jouduttamaan verkkojen rakentamista alueille vielä sinne, mihin aiemman laajakaistaohjelman aikana ei valokuitua vielä ole rakennettu. Valtion laajakaistarakentamisen tukiohjelman tulisi ehdoiltaan olla mahdollisimman yhdenmukainen maaseuturahaston tukiohjelman kanssa ja näin yhdenmukaisesti joudutettaisiin Suomelle osoitetun tuen hyödyntämistä. Kuntaosuuden muutos ei kasvata valtion menoja ja suuri osa tuesta palautuu valtiolle verotuloina. Valtion kiinteän verkon tuen kuntaosuuksiin tarvitaan muutos pikaisesti.

Ilman kuntaosuuksien poistamista tai edes kohtuullistamista, Suomen digitaalisen kompassin tavoitetta, että kaikilla suomalaisilla kotitalouksilla ja yrityksillä on mahdollisuus gigabitin tietoliikenneyhteyteen, on edelleen vaikea saavuttaa. Ilman luotettavaa laajakaistaverkkoa terveyden- ja hyvinvointipalveluiden digitalisaation eteneminen hidastuu, eikä soteuudistuksen tavoitteita saavuteta.

EU:n elvytyspaketin (RRF) tuen nopea hyödyntäminen pitkäaikaiseen ratkaisuun pohjustaa myös tulevaisuuden mobiiliverkkojen rakentamista. Suomelle ei ole eduksi palauttaa tietoliikenneyhteyksien kehittämiseen varattuja rahoja EU:n kassaan.

Mobiiliverkko ja sen energiankulutus on jopa 1000-kertaisesti valokuituverkkoon nähden. Myös tämä seikka tulisi huomioida valokuituverkon rakentamisen vaikuttavuutta arvioitaessa.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Tavoitteet yritysten digitaalisuuskehityksen suhteen on asetettu korkealle ja odotukset avaintulosten osalta korkealla, mikä on kannatettavaa. Pk-yritykset ja varsinkin mikroyritykset, joita valtaosa yrityksistä ainakin maamme itäisissä ja pohjoisissa maakunnissa on, tarvitsevat kehittyäkseen hyvän ja kannustavan tuen ja esimerkit. Eri rahoitusinstrumenttien tuella yritysten

tueksi on koottava hyvät tukipalvelut jo olemassa olevien lisäksi. Mainittujen eurooppalaisten eDIH (digitaaliset innovaatio hubit) -palvelujen lisäksi tarvitaan kansallisia ja alueellisia DIH-toimintaa /palveluja sekä dataekosysteempipalveluja yrityksille uusien teknologioiden ja digitaalisten työkalujen käyttöönoton tueksi.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Valtio tulee jatkossa olemaan myös koko Suomen väestön julkisten sote-palvelujen järjestämisen ja hyvinvointialueiden kustannusten kattaja. Kattavan perustietoliikenneinfran, jonka päälle palveluja on turvallista rakentaa, tulisi olla kunnossa. Valtion kustantaman laajan toiminnan kokonaisuutta ajatellen tehokkaan alueet kattavan tietoliikenneinfran päälle on aiempaa paremmat mahdollisuudet rakentaa saavutettavia, laajoja, kaikkien osapuolien kustannuksia säästäviä, etäyhteyksienkin päähän ulottuvia digitaaliset sosiaali- ja terveystyökaluja.

5. Mittarit

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Mittareita on tunnistettu ja koottu huomattava määrä. Jotkut mittarit voivat olla hankalia seurata. Mittareiden relevanttisuutta ja seurannan toimivuutta tulee vielä arviointi ja tehdä valintaa seurantaryhmään valittujen tahojen kanssa. Ehdotamme muutamia lisäyksiä harkittavaksi:

- kansalaisille digitukea antavien tahojen lkm maakunnittain ja kunnittain

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Mittareita on tunnistettu ja koottu huomattava määrä. Jotkut mittarit voivat olla hankalia seurata. Mittareiden relevanttisuutta ja seurannan toimivuutta tulee vielä arviointi ja tehdä valintaa seurantaryhmään valittujen tahojen kanssa. Ehdotamme muutamia lisäyksiä harkittavaksi:

- Valokuitusaatavuus, prosenttia kotitalouksista, maakunnittain sekä kunnittain
- Rahoitetut laajakaistahankkeet maakunnittain ja operaattoreittain (kustannukset, tuen osuus, rakennetut metrit ja liittymien määrä per hanke)
- Käytössä olevien mobiiliverkon tukiasemien lukumäärä (4G, 5G ja 6G) (maakunnittain)
- Käytössä olevien maayhteyksien lukumäärä (runkoyhteydet Suomesta muihin maihin)

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Mittareita on tunnistettu ja koottu huomattava määrä. Jotkut mittarit voivat olla hankalia seurata. Mittareiden relevanttisuutta ja seurannan toimivuutta tulee vielä arviointi ja tehdä valintaa seurantaryhmään valittujen tahojen kanssa. Ehdotamme muutamia lisäyksiä harkittavaksi:

- Toiminnassa olevien datakeskusten lukumäärä, kapasiteetti ja PUE-arvot

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Mittareita on tunnistettu ja koottu huomattava määrä. Jotkut mittarit voivat olla hankalia seurata. Mittareiden relevanttisuutta ja seurannan toimivuutta tulee vielä arviointi ja tehdä valintaa seurantaryhmään valittujen tahojen kanssa. Ehdotamme muutamia lisäyksiä harkittavaksi:

- Julkisten toimijoiden investoinnit digipalvelujen kehittämiseen vuosittain (lkm, kustannukset)
- Julkisten asiointipalvelujen asiakasmäärät vuosittain, lisäys
- Asiakastyytyväisyys keskeisimpien julkisten palvelujen käytössä
- Hyvinvointialueiden tarjoamien sähköisten asiointipalvelujen käyttäjämäärät vuosittain

6. Tuloksellisuuden seuranta ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Olisi toivottavaa, että digikompassin tavoitteiden toteuttamiseen ja sen seurantaan sekä vaikutusten arviointiin kutsuttaisiin mukaan pysyvämminkin myös maakuntien (liittojen, ELY-keskusten, hyvinvointialueiden ja kuntien) edustajat. Tuloksellisuutta tulisi seurata kompassin osa-alueittain ja niiden sisällä teemoittain. Maakunnissa liitot ja ELY-keskukset ovat rahoittaneet ja tulevat rahoittamaan alueillaan EU-ohjelmien tuella sekä muulla rahoituksella merkittäviä digitaalisuushankkeita ja toimia, joiden yhteensovitus kansallisten toimien kanssa on tärkeää. Mukaan kompassin toteutuksen seurantaryhmiin tulisi kutsua mukaan kunkin sektorin kehittämisen alasta vastaavia poliitikkoja, jotta heille kertyisi konkreettista tietoa tulevia linjauksista ja rahoitusta koskevaa päätöksentekoa varten.

On syytä hyödyntää jo olemassa olevia teemaryhmiä, kuten ministeriön ja Traficomien sekä laajakaistayhteyshenkilöiden ryhmä. Tapaamisia sekä yhteistä laajakaistahankkeiden valmistelua viranomaisten kesken on tehty toistakymmentä vuotta. Ryhmä keskittyy yhteen keskeiseen digikompassin osa-alueeseen eli laajakaistarakentamiseen ja sen toteutukseen alueilla. Ryhmää ja sen tapaamisten kokoonpanoa voi laajentaa aina tarpeen mukaan. Suomi on pitkä ja erilaisten olosuhteiden maa, on hyvä koota näkemyksiä ja kokemuksia eri puolilta Suomea, mikä tuo lisäarvoa digitaalisuuden kehittämiseen. Sidosryhmätyö eri teemoista on erittäin kannatettavaa, työpajatyöskentely tehokkaasti fasilitoituina on hyvä tapa koota eväitä kehittämiseen laajemminkin. Uusien kehittämisen kohteita nousee varmasti jatkuvasti esiin, Suomen on hyvä toimia johdonmukaisesti ja ennakoivasti mahdollisimman monet sidosryhmät ja kaikki alueet mukana.

7. Muut huomiot digikompassiluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Jatkotyön ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta erittäin tärkeää on, että ei yksin digikompassin valmistelussa, yhteisen vision ja tavoitetilan määrittelyssä vaan myös tilannekuvan päivittämisessä, digikompassin osa-alueiden tavoitteiden edellyttämien toimien suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa mukana ovat tiiviisti eri alojen ja alueiden toimijat. Yhteistyö on toistensa

ymmärtämistä, yhteisen edun löytämistä, sen eteen toimimista ja eri tasoilla ja tahoilla tehtävän työn yhteensovittamista.

Luonnoksessa on asioita nostettu laajasti ja monipuolisesti esiin ja asetettu kunnianhimoisia tavoitteita. Tärkeää on määritellä jatkossa konkreettiset toimet ja vastuut yhdessä sidosryhmien ja eri toteutustahojen kanssa.

Karppinen Paula
Kainuun liitto - Elinkeinot ja aluekehitys